

PEDAGOGICKÁ KOMUNIKACE

Mgr. Petr Sucháček

CO NÁS DNES (MOŽNÁ) ČEKÁ

- 1. BABYLONIE POJMŮ**
- 2. OTÁZKY VE VÝUCE**
- 3. ZPĚTNÁ VAZBA**
- 4. DIALOGICKÉ VYUČOVÁNÍ**

Učitel a žáci v komunikaci

Peter Gavora

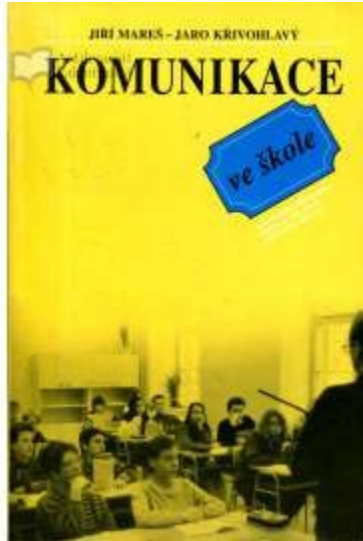
Brno 2005

JIRÍ MARŠ - JARO KRIVOHÁVÝ

KOMUNIKACE

ve škole

pedagogika

Alena Nelešovská

Pedagogická komunikace v teorii a praxi

význam komunikace
vzťah učitele k žákovi
komunikace ve škole
ukázky

GRADA

E-KNIHA

Masarykova univerzita
Filozofická fakulta

JAK SE UČITELÉ UČÍ

Cestou profesního rozvoje
k dialogickému vyučování

Klára Šedová, Roman Švaříček,
Martin Sedláček, Zuzana Šalamounová

Klára Šedová,
Roman Švaříček,
Zuzana Šalamounová

Komunikace ve školní třídě

1. Babylonie pojmů

- **komunikace**
- **interakce**
- **sociální komunikace**
- **pedagogická komunikace**
- **výuková komunikace**

- **komunikace**
- interakce
- sociální komunikace
- pedagogická komunikace
- výuková komunikace

- komunikace
- **interakce**
- sociální komunikace
- pedagogická komunikace
- výuková komunikace

- komunikace
- interakce
- **sociální komunikace**
- pedagogická komunikace
- výuková komunikace

- komunikace
- interakce
- sociální komunikace
- **pedagogická komunikace**
- výuková komunikace

- komunikace
- interakce
- sociální komunikace
- pedagogická komunikace
- **výuková komunikace**

Dává to nyní větší smysl?

- **komunikace**
- **interakce**
- **sociální komunikace**
- **pedagogická komunikace**
- **výuková komunikace**

2. Otázky ve výuce

- **Proč učitel klade otázky?**
- Typy otázek
- K čemu jaké otázky jsou?

Otázky ve výuce

- Proč učitel klade otázky?
- **Typy otázek**
- K čemu jaké otázky jsou?

Otázky ve výuce

- Proč učitel klade otázky?
- Typy otázek
- **K čemu jaké otázky jsou?**

Uzavřené (recitační) otázky

- zkontrolování vědomostí
- zjištění, zda studenti udělali za DÚ to, co měli
- zjištění znalostí před započítáním výkladu o určitém tématu
- zjištění, zda studenti rozuměli určité pasáži
- upozornění studentů na klíčové informace
- drilování a cvičení

Otevřené otázky

- umožnění myšlení nahlas
- povzbuzení studentů (vyučující dává najevo zájem a respekt)
- pomáhají porozumět tématu v jazyce studentů
- zlepšení schopnosti naslouchat
- vedou k lepšímu zapamatování
- umožňují přenášet naučené do jiných kontextů
- umožňují vyšší kognitivní operace

Nebezpečí otevřených otázek

„Víte někdo, co asi po vás budu chtít, když jsem řekl malování a zeměpis? Zkuste vymyslet?“

Ž: „Nakreslit zeměkouli.“

U: “ No, nakreslit zeměkouli, to by byla práce dost složitá. Něco jednoduššího.”

Ž: „Globus.“

U: „No, globus by šlo nakreslit, ale zase ...“ (gestikulací naznačuje kouli a krčí rameny)

Ž: „Planety.“ / Ž: „soustavu.“

U: „Sluneční? No, to by se kreslilo špatně. Něco jednoduššího.“ ...

U “Vy teď děláte v zeměpise sluneční soustavu, já jsem myslel něco jednoduššího. Něco, co jste dělali ve vlastivědě ve čtvrté v páté třídě. Abyste namalovali? (ukazuje rukama obdélník)“

Ž neví.

U: „Vlajku.“

Bloomova taxonomie

Anderson, Krathwohl, Bloom (2001)

Otázky a školní realita

Typ otázek	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A. Uzavřené otázky nižší kognitivní náročnosti	720	52
A. Uzavřené otázky vyšší kognitivní náročnosti	352	25
A. Otevřené otázky nižší kognitivní náročnosti	122	9
A. Otevřené otázky vyšší kognitivní náročnosti	201	14

Zpětná vazba

§ Reakce učitele na žákovskou repliku nebo výkon.

Je pevně zabudovaná do struktury výukové komunikace.

§ Může nést informaci určenou žákovi o tom, jak zvládl daný úkol a vodítka pro další učení.

Typy zpětné vazby

§ Verifikační

§ Formativní hodnotící

§ Formativní metakognitivní

§ Formativní s lešením

Uptake

5. Zpětná vazba verifikační

U: Jaká je lepší pozice, pro žadatele o hypotéku? Mít smlouvu na dobu určitou, nebo neurčitou?

Ž: Neurčitou.

U: No, neurčitou, samozřejmě.

5. Zpětná vazba verifikační

- § Obsahuje prosté potvrzení či vyvrácení správnosti odpovědi.
- § Je rychlá.

6. Zpětná vazba formativní hodnoticí

U: Takže můžu někoho poprosit, aby nás seznámil se životem této spisovatelky? Terezko, zkus. (vyvolává hlásící se žákyni)

Ž Terezka: Narodila se roku 1953 v Olomouci, dětství kromě prvních tří let prožila v Praze, v roce 1983 emigrovala s rodinou do Rakouska. Psala divadelní hry a knihy, především pro děti a mládež. V roce 1995 se vrátila zpátky do Česka, dnes pracuje jako spisovatelka a scénáristka. Po maturitě na gymnáziu Jana Nerudy nemohla dále z politických důvodů studovat.

U: Výborně. Já myslím, že to bylo úplně úžasné. Jenom jde o to, když teď mluvíš o současnosti, tak to gymnázium ona určitě studovala před lety. Takže je potřeba ty informace pěkně seřadit chronologicky, jak jdou za sebou.

6. Zpětná vazba formativní hodnoticí

§ Má silnou hodnoticí složku.

§ Obsahuje informace o tom, jaké změny provést, aby byl výkon žáka lepší.

7. Zpětná vazba formativní s lešením

Ž Matěj: Naše soustava se skládá z osmi planet a z toho jedna je Země. Planety obíhají kolem osy, středem Sluneční soustavy je Slunce. Planety jsou v tomto pořadí: Merkur, Venuše, Země, Mars, Jupiter Saturn, Uran, Neptun.

U: No, není to zlé, ale vadí mi, že se otáčí kolem osy, jo. Ale tam, představ si, že máš planetu a máš osu tady. (*kreslí na tabuli planetu a mimo ni kreslí osu*) Myslíš, že se ta planeta otáčí takhle dokola? (*ukazuje, jak by se planeta mohla otáčet*)

Ž Matěj: Ne.

U: Takže kolem jaké osy?

Ž Matěj: Kolem své.

U: Tam musí být kolem své osy, jo? Takže ... kolem osy, točí se kolem osy ... musí to být tedy naprosto přesné.

7. Zpětná vazba formativní s lešením

- § Učitel na žákovskou odpověď reaguje novou otázkou.
- § Poskytuje nové vodítko k přemýšlení.
- § Cílem je přimět žáka k přesnější nebo promyšlenější odpovědi. Cílem je přimět žáka argumentovat.

8. Zpětná vazba formativní metakognitivní

Variace v matematice: žáci sestavují ze tří barev různé šály tak, že barvy kladou v různém pořadí za sebe. Aleš vytvořil čtvrtou šálu.

U: Děkuji, super. Mohu se tě zeptat, jak jsi postupoval, abys věděl, že ta šála už tu nebyla použitá?

Student Aleš: Tak zvolím si nějakou barvu.
(Ukazuje do prvního sloupce barev, že před ním byly v prvním sloupci použité již všechny barvy.)
A pak se podívám, ta druhá, jestli už se tam vyskytovala. A tak to promíchám.

8. Zpětná vazba formativní metakognitivní

- § Vede k přemýšlení o tom, jak myslíme a jak se učíme.
- § Zviditelňuje proces myšlení.
- § Umožňuje učit se od ostatních.

Výhody formativní zpětné vazby

- § Stimuluje žáky.
- § Učitel může lépe ovlivňovat a řídit žákovské učení.
- § Žáci ve třídě mohou vzájemně sledovat svůj postup a inspirovat se.

9. Uptake

Učitel: Tak co, šli byste se podívat na corridu?

Student: Jo.

Učitel: Proč ano?

Student: Mm, protože je to hezký.

Učitel: A v čem, v čem? Zkus, zkus mně říct, v čem je to hezký?

IRF struktura

Dialogické vyučování

- I – iniciace
  - R – replika
  - F – feedback
-
- Flandersovo pravidlo dvou třetin

Indikátory dialogického vyučování

- § Otevřené otázky vyšší kognitivní náročnosti
- § Uptake
- § Otevřená diskuse
- § Kvalita promluv studentů (promluvy s argumentem)

Principy dialogického vyučování

1. Kolektivita
2. Reciprocita
3. Podpůrnost
4. Kumulativnost
5. Účelnost

Klára Šedová,
Roman Švaříček,
Zuzana Šalamounová

Komunikace ve školní třídě